

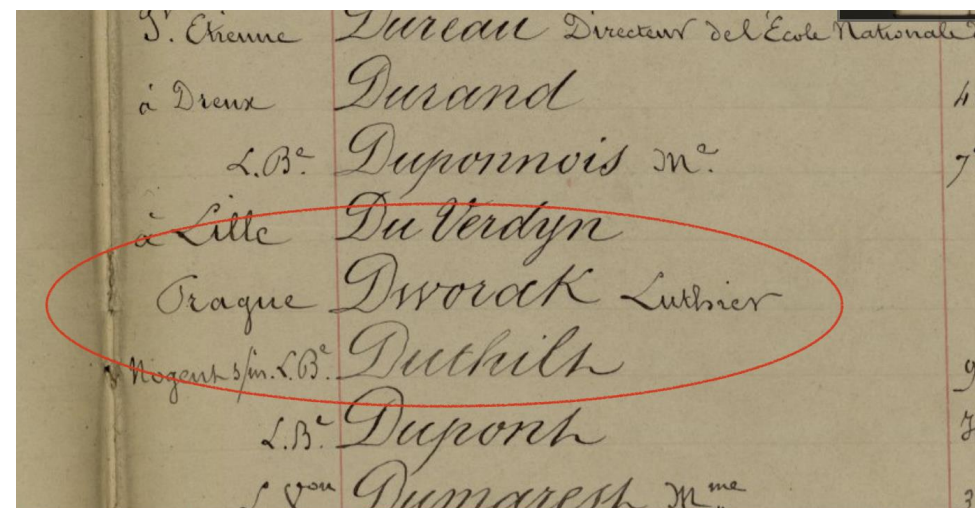
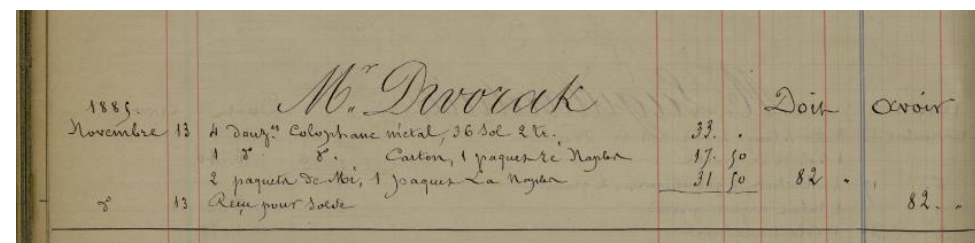

STRUNNÉ NÁSTROJE ZE SBÍRKY K. B. DVOŘÁKA

KAREL BOROMEJSKÝ DVOŘÁK

(26. 10. 1856, PRAHA - 28. 6. 1909)

- Otec: **Jan Baptista Dvořák** (1825–1890)
- Sourozenci: Jindřich (1858 –?), Matylda Pavlína (1859 –?), Jaroslav Antonín (1861–1921)
- Učení a pracovní zkušenosti (1872–1885): Praha (J. B. Dvořák), Vídeň (T. Zach, D. Bittner), Štrasburk (J. F. Sütterlin), Lyon (H. Ch. Silvestre), **Paříž (Gand & Bernardel, 1882–85)**
- 1885 návrat do Čech, ateliér Husova 230, Praha

VÝSTAVY K. B. DVOŘÁKA

- Aktivní účast na mezinárodních výstavách:
1886 Londýn, Paříž
1890 Nizza
1894 Moskva
- Praha:
1891 Zemská jubilejní výstava
1895 Národopisná výstava československá
základ prezentace: Dvořákova sbírka

Diplom 1886.
Stříbrná medaille 1887.
Stříbrná medaille
Paříž 1890,
Akademie National.
Bronzová medaille ob-
chodní komory praž-
ské 1890.
Paříž. Bronzová me-
daille 1889.

K. B. Dvořák,
houslař — Geigenmacher.
Ex-ouvrier de la maison Gand
et Bernardel à Paris.

Diplom 1886.
Silberne Medaille 1887.
Silberne Medaille
Paris 1890,
Akademie National.
Bronze-Medaille der
Prager Handels-
Kammer 1890.
Paris, Bronze-Medaille
1889.

Praha, Husova tř. 230-I. | Prag, Hussgasse 230-I.
Housle, violy, cello. | Violinen, Violen, Cellos.
Vlašské struny. | Italienische Saiten.
Správy levné. | Reperaturen.

Bronzová medaille pařížská.
Diplom Edinburgh 1886.
Velká stříbrná medaille r. 1887.

K. B. Dvořák,
houslař,
Praha, Husova třída
230-I.

Staré a nové housle,
violy a cello,
struny a smyčce.
Správky levné a rychle.

SBĚRATELSKÁ ČINNOST

- Nástroje italské výroby (Karel Jalovec)
- Nástroje pražské výroby (Lev Kůs)
- Nákup houslí Guarneri del Gesù, „Princ Oranžský“ u londýnské firmy Hill (1897). Následně zakoupil K. Hoffman, 1. houslista Českého kvarteta. Dnes SSHN, E 2859

Celkový POČET NÁSTROJŮ ve sbírce

- Rok 1895: přes 180 kusů
- Rok 2024: 123 kusů

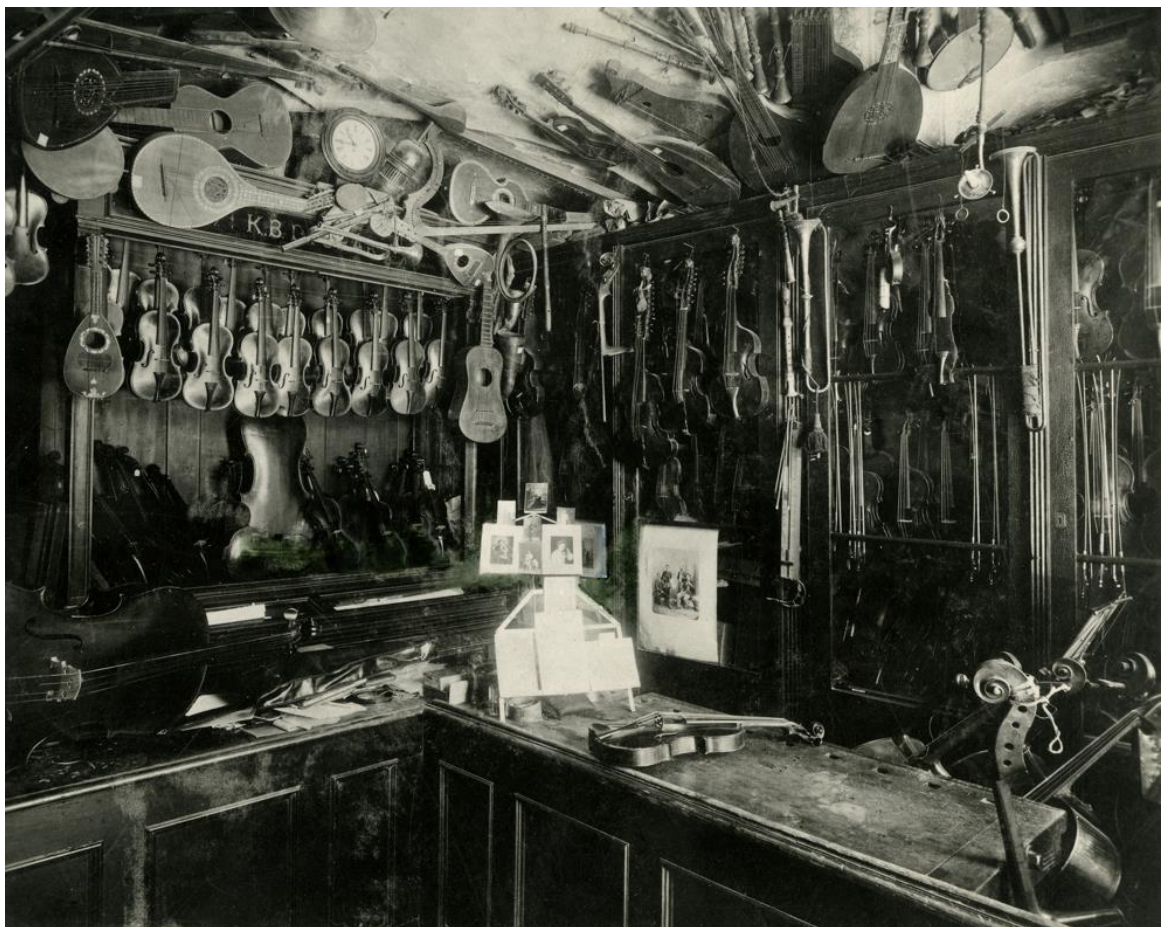

SBÍRKA K. B. DVOŘÁKA

Chordofony (celkem 86)		
	Smyčcové nástroje	25
	Drnkací nástroje	34
	Třecí	1
	Části nástrojů	8
	Smyčce	18
Aerofony (celkem 33)		
	„Dřevěné“ hranové	10
	Jednoplátkové	9
	Dvouplátkové	4
	Nátrubkové	10
Membranofony (celkem 4)		4
Celkový počet sbírkových předmětů		123

PŘEHLED STRUNNÝCH NÁSTROJŮ

Nástroj	Rekonstrukce / kopie	Počet
housle	<i>Dvořák 1</i>	1
fidula	<i>Dvořák 3</i>	3
viola da gamba		1
filomela		1
miniaturní housle		2
němé housle		1
pošetky		2
viola d'amore	<i>Dvořák 2</i>	9
violetta	<i>Dvořák 1</i>	2
viola da braccio (pův. d'amore)		1
smyčec		18
niněra		1
harfa bez přeladovacího zařízení	<i>Dvořák 1</i>	1
harfa s přeladovacím zařízením		1
loutna, mandora		4
balalajka		1
arciloutna/ chitarrone	<i>Dvořák 1</i>	1
mandolína, mandola		6
banjo		1
cistra		1
kytara		8
anglická kytara		2
citera		3
trumšajt	<i>Dvořák 1</i>	1
cetera, kobza	<i>Dvořák 1</i>	1
cwrth / chrota	<i>Dvořák 2</i>	2
virginal		1

K. B. DVOŘÁK

SMYČCOVÉ NÁSTROJE

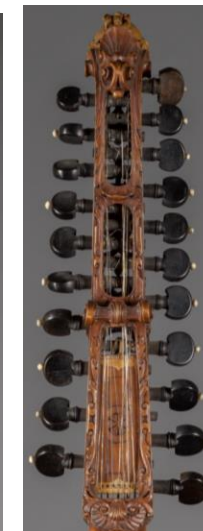
VIOLA D'AMOUR KULIK, E 1393

- „*Joh. Kulik Geigenmacher / in Prag / 18 ...*“ [1823]
- Jan Kulík (1800–1872), vyučil J. B. Dvořáka
- Housle, violy, violy d' amour, violoncella a kontrabasy, kytary a harfy
- Jeho nástroje patří mezi nejlepší umělecká díla české houslařské školy

ANGLICKÁ VIOLETTA EBERLE, E 1394

- „*Joannes Udalricus Eberle, / [Laute]n-Macher in Prag, 17 ...*”
- Violový nástroj. Barokně členitý korpus. Rozeta na mírně klenuté vrchní desce, překrývá ji ebenový hmatník
- J. O. Eberle (1699, Vils u Füssenu – 1768, Praha). Vyučil mj. T. O. Hulínského a K. J. Hellmera. Housle, loutny, gamby, kvintony, violy d´amour považovány za nejkrásnější v houslařské historii.
- Dvořákova sbírka: celkem 3 nástroje s etiketou J. U. Eberle
- Kopie podle Eberleho vzoru je **Dvořákova violetta, E 1160**

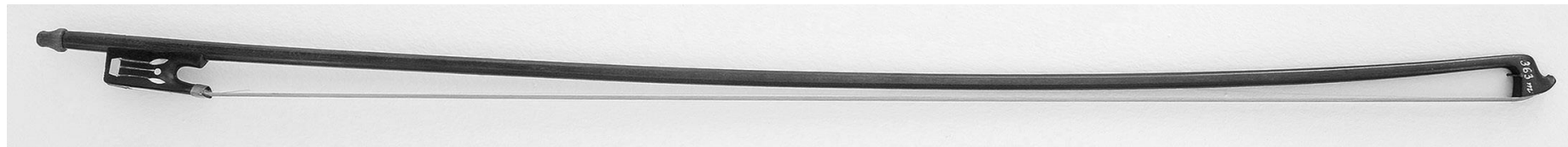
VIOLA D'AMOUR EBERLE, E 1292

- Tištěný štítek „*Joan. Udalricus Eberll. / fecit Pragae, 1747.*„
- Srovnání: Viola d'amour, Eberle, z roku 1751, inv. č. 5551 z berlínské sbírky:
- **Shody:** celková délka, délka korpusu, nejdelší šířka, menzura strun, ostrunění, dno z jednoho dílu, očkovaný javor, vyřezávaná ženská hlava, barevně pojednaná a pozlacená u našeho nástroje
- **Rozdíly:** tvar ozvučných otvorů, chybí rozeta na vrchní desce, tvar ozvučných otvorů ve tvaru plamenů s body směřujícími dovnitř

SMYČCE

- Sbíрка K. B. Dvořáka: celkem 18 smyčců
- Polovina z počtu – výroba ještě před 1800 nebo během první poloviny 19. století

Violový smyčec z období ca 1820, E 1469

- Tvar špičky tzv. „Biedermaier Bogen“ (obvyklý hlavně v jižních regionech německy mluvících zemí)
- Dekorace: žabka a horní část prutu – perleťové vykládání Hlavice šroubku je dřevěná
- Předstupeň moderního smyčce Tourtova typu.
- Tourte – francouzská rodina výrobců smyčců a strunných nástrojů. *Nicolas Pierre, Nicolas Léonard, François Xavier, Charles*

SMYČCE

Violoncellový smyčec, Tourte (?), ca 1775–1780, inv. č. E 1470

- Patří k nejzajímavějším a nejcennějším smyčcům ve sbírce NM ČMH
- Prut kulatý, špička bez kostěného plátku
- Žabka – bohatě vyřezávaná s uchycením žíní v jejím zadním konci bez spodní lišty

K. B. DVOŘÁK

DRNKACÍ HUDEBNÍ NÁSTROJE

DRNKACÍ CHORDOFONY

harfa bez přeladovacího zařízení	<i>Dvořák 1</i>	1
harfa s přeladovacím zařízením		1
loutna, mandora		4
balalajka		1
arciloutna/ chitarrone	<i>Dvořák 1</i>	1
mandolína, mandola		6
banjo		1
cistra		1
kytara		8
anglická kytara		2
citera		3
trumšajt	<i>Dvořák 1</i>	1
cetera, kobza	<i>Dvořák 1</i>	1
cwrth / chrota	<i>Dvořák 2</i>	2
virginal		1

- 28 historických nástrojů + 6 Dvořákových rekonstrukcí
- CELKEM 34 drnkacích chordofonů

DRNKACÍ CHORDOFONY

- 1) Malé opravy nástroje, zachování nebo zlepšení hratelnosti
- 2) Velké přestavby
- 3) Kompilát – recyklace a falza

1)

HÁČKOVÁ HARFA, E 2018

- **Anonym, střední Evropa, 1700 až 1750**
- Jedna z nejstarších harf ve sbírce NM ČMH
- Původně patrně diatonická (lidová)
přestavěna na háčkovou harfu
- Výška 1385 mm, 33 strun, pův. 10 háčků
(dochov. 3), menzury strun: 150 / 1150 mm

1)

MANDORA, E 1185

- Originální korpus. Chybějící rozeta.
- Přestavba na kytaru během 19. století (pův. šestisborová, hlava, širší krk přestavěn na delší atd.)
- „Joan. Udalricus Eberll, / fecit Pragae 1745“. Štítek sice pravý, ale otázka, zda patřil k tomuto nástroji
- Srovnatelná loutna: kodaňská sbírka „David Techler Roma 1738
„Joannes Udalricus Eberle fecit Pragæ 1755“
- Dieter Kirsch: *Die Mandora in Österreich* (1994)

MANDOLÍNA, E 1166

1)

E 1162

E 1161

E 1166

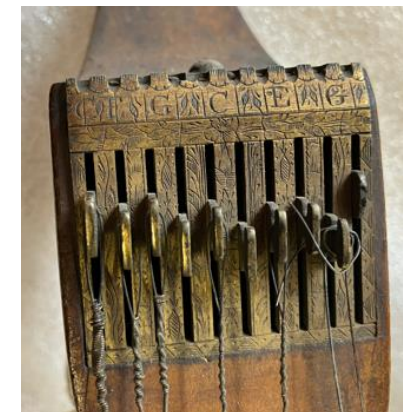
E 1170

E 1412

- „*Antonius Vinaccio Filius Januarii fecit / Neapoli alla strada della Rua Catalonia / A. D. 1766*“
- Stylistické prvky spojené s neapolskou školou: mírné prohnutí desky u kobylky, 8 strun ve 4 sborech laděných na stejné výšce jako housle
- Srovnatelné exempláře Ant. Vinaccia v dalších sbírkách, např. v pařížském muzeu

ANGLICKÁ KYTARA, E 1294

- Obliba v Anglii cca 1750–1810. Výskyt národních variant, obliba též v Čechách a Polsku, odlišný místní design
- J. Th. Held (1770–1851) „ ... cvičil se ve hře na *anglickou kytaru* ...“
- Znaky: kovové ostrunění 2x1 , 4x2, ladění c-g-c'-e'-g', Prestonova ladicí mechanika se závitem, hmatník 4-5 dírek pro capodasto, menzura struny 440 mm, 12 kovových pražců, hruškovitý tvar korpusu.
- Nepůvodní (?): kobyłka, kostěné a ebenové prvky v dolní části desky

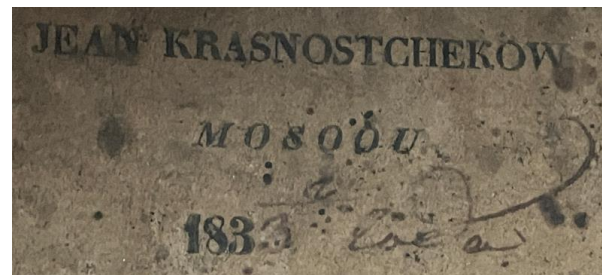

1)

KYTARA KRASNOŠČEKOV, E 1233

1)

- *Иван Яковлевич Краснощёков* (1798–1875) patrně nejslavnější ruský výrobce kytar 19. století
- Originální typ ruské kytary se 7 strunami. Krk, hlava a kobylka v původním stavu.
- Znamky: tvar korpusu, design hlavy ve tvaru lyry, spodní deska z jednoho kusu žíhaného ořechu.
- Krasnoščekova dílna: kytary v ceně od 2 do 200 rublů; jednodušší, jiné naopak bohatě dekorovány (např. E 1233)
- Další Krasnoščekovův nástroj v evropské, resp. světové sbírce nezjištěn (kromě 10 kytar v Glinkově muzeu v Moskvě)
- Konzultace: Oleg V. Timofeyev

KYTARA VE TVARU CISTRY, E 1301

2)

- Neodpovídá obvyklé konstrukci kytary, zcela mimo standardní míry kytary
- Menzura strun: 430 mm; vyšší ladění
- Velký rezonanční otvor umístěný téměř u kobyly (v rozporu s tradičním řešením)
- Proporcemi a zpracováním ukazuje spíš na nástroj **amatérské výroby**

KYTARA, E 1220

2)

Původní:

- Vrchní deska (17. st.?). Žebra šikmo. Chybí rozeta

Pozdější úpravy:

- Ostatní části korpusu
- Kobylka, tzv. „fousy“ – modifikace franc. typu přelomu 18. a 19. století (srov. Dvořákův pobyt ve Francii)
- Nová hlava, krk (jiná kytara?) z 19. až poč. 20. st., patka, kobylka

Dosud **mylně určena:** „*kytara battente*“ (kratší krk, volná kobylka, obvykle zalomená vrchní deska, kovové struny, vedené v párech)

Další kytara „**JACOBUS DE MENSIS FECIT BRIXIAE**“ sbírka Museo Strumenti Musicali. Vzhledem k četným přestavbám „pražské“ kytary lze oba nástroje jen obtížně porovnat.

„CISTRA“ / KYTARA (?), E 1195

3)

- Mandolínová hlava
- Hlava i kobyłka konstrukčně nakloněny; hmatník – neobvyklé vějířové postavení pražců
- 7 strun, každá struna má jinou menzuru
- ... *postavení kobyłky, další konstrukčních prvků a dekorace ukazují na amatérsky zhotovený "fantasy" nástroj – možná směs starých a nových částí nástroje. Padělek z konce 19. století, podobný např. Francioliniho modifikovaným loutnám a mandolínám ...* P. Pouloupoulos (Deutsches Museum)

„MANDOLA“, E 1327

3)

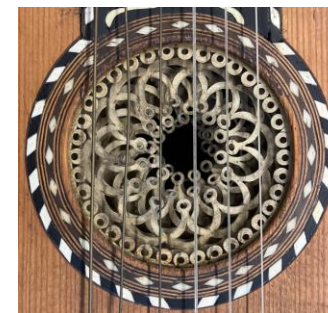
- „*Carolus Hellmer / me fecit Pragae 1789.*“
- Dosud problematické určení nástroje: „*Loutna*“ (1935) „*Mandola*“ (1950), „*LIUTO Michael Weber, Praha*“ (Jalovec, 1959)
- Původní: mušle z 11 pruhů javorového dřeva v tmavočerveném laku (původně 4-strunná ve sborech); menzura strun: 510 mm
- Historismus: kobyłka je srovnatelná i na kytarách z poč. 20. století, okraj desky a hmatníku zdoben střídavě bílou a černou výložkou, dekorace dolní části desky apod.

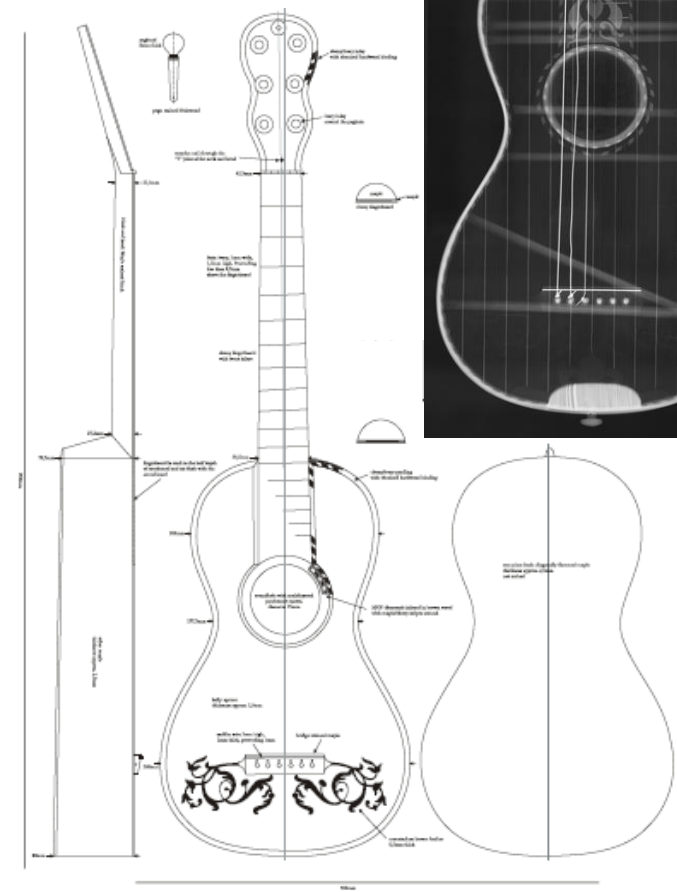
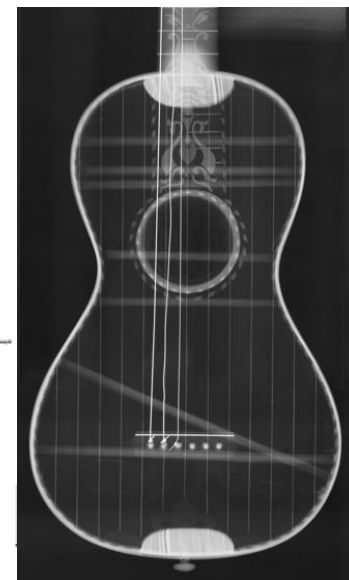
KYTARA „HULINZKY“, E 1199

- „*Thomas Hulinzky fecit Pragae, Anno 1754*“
- 6 strun, menzura strun: 628 mm
- NEODPOVÍDÁ stylu barokní kytary: počet strun, menzury, tvar, zpracování a rozměry krku a hlavy. Rozeta z pergamenu zhotovena diletantským způsobem.
- Historismus: materiál a povrchové zpracování. Snaha vzbudit dojem staršího nástroje
- Naproti tomu kobylka a „kníry“ jsou původní
- **Anonym, stř. Evropa (Viedeň?), ca 1825 (?)**
- **Patrně původní stav - bez přestavby**

3)

KYTARA „WEBER“, E 1227

- Etiketa: „*Michael Weber/ me fecit Pragae 1841*“
- Určení nástroje: „chitarra T. O. Hulínský“ (Jalovec, 1959)
- Znaky: široký krk, žebrování (vnitřek korpusu), kvalita zpracování, výložky vsazovány do dřeva (nikoliv do tmelu), atd. – podobnost s nástroji J. G. Stauffera
- Srovnatelné nástroje Stauffer: privátní sbírky Brigitte Zaczek, Rainer Krausse
- Výroba: **Staufferova dílna, Vídeň, 1800–1815**
- Desková hlavice – 6 dřevěných kolíků a šroubovací mechanismus ve tvaru „motýla“ s křídlovou matkou

KYTARA „HOMOLKA“ E 1242

- „*Johann Homolka / Instrumentenmacher in Prag*“
- J. Štěpán Homolka (1800–1883) hudebník, jako houslař zůstal ve stínu bratra Emanuela Adama i synovce Ferdinanda Augusta Vincence Homolkových
- Podobnost s kytarami J. G. Stauffera: žebrování uvnitř korpusu, podýhování patky, lak na vrchní desce, mechanika apod. Standardní vídeňská výložka.
- Srovnatelný model J. G. Stauffer: soukromá sbírka Stefana Hackla, Gregg Miner
- **Staufferova dílna, Vídeň, 1850–1860 (?)**

SHRNUTÍ

- Dvořákova sbírka – přepisování etiket u drnkacích chordofonů. Otázka, zda tak činili prodejci nástrojů přelomu 19. až 20. století, anebo samotný sběratel?
- Nástroje patrně plnily roli výstavních exponátů soukromé sbírky (Národopisná výstava československá 1895)
- Proces formování moderního českého národa, způsob mystifikace jako **snaha o prezentaci bohaté české, resp. národní nástrojařské elity**
- **Hans Hahn (1855–1936)** Deutsches Museum r. 1906 akvizici ca 170 hudebních nástrojů. Několik neobvykle konstruovaných nástrojů (kytary)
- Organologický výzkum poč. 21. století – identifikovány četné nástroje Leopolda Francioliniho nebo jeho dílny soukromých veřejných sbírkách hudebních nástrojů: Brusel, Kodaň, Edinburgh, Vídeň, Boston, New York atd.

KONTEXT VÝZKUMU ZAHRANIČNÍ ORGANOLOGIE

- FONTANA, Eszter: *Copie di strumenti musicali storici della raccolta dell' Universit di Lipsia / Copies of Historic Musical Instruments in the Collection of the University of Leipzig*. In: *Restauro e conservazione degli Strumenti Musicali antichi / Restoration and Conservation of early musical instruments*. Edited by G. Rossi Rognoni. Nardini Editore. Firenze 2008. S. 53-91.
- LIBIN, Laurence – MYERS, Arnold: *Collections*. In: *The Grove Dictionary of Musical Instruments*, edited by Laurence Libin, 1, 60659. 2nd ed. New York, 2014.
- BARNES, John – BEARE, Charles – LIBIN, Laurence: *Faking and forgery*. Oxford Music Online. Published online: 25 May 2016. Dostupné z <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.L2294123>
- POULOULOPOULOS, Panagiotis: *New Voices in Old Bodies: A Study of 'Recycled' Musical Instruments with a Focus on the Hahn Collection in the Deutsches Museum*. *Deutsches Museum Studies Band 2*, 2016. Dostupné z <https://www.deutsches-museum.de/en/museum/publishing/publication/new-voices-in-old-bodies>

DĚKUJI ZA POZORNOST

www.mcmi.cz

Tento projekt je realizován s finanční podporou
Ministerstva kultury České republiky

NÁRODNÍ MUZEUM